

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, Нов български университет,
професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,
на *дисертационния труд* на Христо Христов Овчаров
**ХРОНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ И СПЕЦИФИКА НА ВИДОВЕ СТРОЕВЕ ЗА КОНТРАБАС И
ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В ИЗПЪЛНИТЕЛСКОТО ИЗКУСТВО**
Инструментален факултет, Катедра „Струнни инструменти“
на НМА „Проф. Панчо Владигеров“
Научен ръководител: проф. д-р Петя Бъговска
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Биографични данни:

Христо Овчаров е роден в Дупница. Христо от малък е много талантлив и започва да пее в Детския радио хор към Българското национално радио. Прави международни турнета с акад. Христо Недялков. След като гласът му мутира, той решава да уча контрабас. 2003-та го приемат в НМУ „Любомир Пипков“ с пеене, но завършва училището с кантрабас. След това 2007-2011 учи в Национална музикална академия „проф. Панчо Владигеров“ в класа на проф. д-р Петя Бъговска. В периода 2011-2014 продължава да учи в Hochschule für Musik und Darstellende Kunst Mannheim, Германия и се дипломира като магистър в класа на проф. Петру Юга. 2015-2019 преподава в Musical Talent Development Program – Ministry of Culture and Education, Кипър, където е асистент в класа по контрабас на проф. Петру Юга — в Държавна програма за развитие на музикални таланти към Министерство на културата и образованието. Работа с деца и студенти. Това е голям международен проект, заедно с Университета на Кипър, цел е приличане на повече деца към класическото инструментално изкуство – особено към струнните инструменти. От 2016 е докторант в НМА, София, където разработва отново с проф. Бъговска (научен ръководител) художествено-творческа докторантура. **Носител е на награди от конкурсите:** Първи международен музикален фестивал – Дойран, Северна Македония – Първа награда (2014); Пети международен конкурс за струнни инструменти – Ниш, Сърбия – Първа награда (2011); XXII Национален конкурс за изпълнение на българска музика – Провадия България – Трета награда (2010); VIII Международен конкурс за изпълнение на немска и австрийска музика – Бургас, България – Втора награда (2009). Говори четири езика, английски, немски, италиански и български, и учи гръцки.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на ИФ на НМА на 14.02.2020.

Дисертационният труд е в общ обем от 114 страници и съдържа: Увод. **Глава I.** Произход на контрабаса. Строеве и тяхното хронологично развитие. **Глава II.** Инструментална музика и инструменти в бароковия период (1. Барокови инструменти. 2. Приложение на контрабасовите инструменти в периодите на Барок и Ренесанс). **Глава III.** Инструментална музика през XVIII и XIX век. (1. Триструнният контрабас през XVIII и XIX век. 2. Виолоне във „виенски“ строй. 3. Квартовият, четириструнен контрабас; „Чешка“ и „Немска“ контрабасова школа. 4. Сравнителни характеристики на различните строеве. 5. Октобас. Възникване и приложение. 6. Промяна в контрабасовия строй чрез удължение на грифа (extension). **Глава IV.** Контрабасът в началото на XX век, поява и развитие на съвременни строеве. (1. Оркестров строй. 2. Солов строй. 3. Други строеве.) **Глава V.** Завръщане към старинни инструменти в търсене на автентичен звук. (1. Ансамблова музика и репертоар. 2. Приложение на „виенски строй“ и триструнен контрабас в изпълнителското изкуство днес.) **Глава VI.** Изводи. 1. Хронология на строеве. 2. Приноси. 3. Заключение. Приложение: Списък с нотни примери. Списък с концертни изяви. Публикации и транскрипции на музикални произведения. Библиография (43 източника, само 7 на български, 16 броя използвани сайтове).

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията. Актуалност на темата. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Контрабасът е инструмент с голяма приложимост и в класическата, и в популярната музика, но той предоставя възможности за търсене и на автентичен звук и изразност. Съвременният квартов строй за контрабас има своите неоспорими предимства и причини да се наложи в изпълнителската практика на XX и XXI век. Различните строеве и инструменти са значими

фактори, играещи ключова роля за развитие на инструмента, които имат съществен принос – освен като рефлексия от промяната на инструментите, но и за създаване на школи, репертоар и изпълнители. Знанието за различните начини на настройване предоставя възможности за богат музикален израз, както от страна на изпълнители, така и от страна на композитори. Майсторски класове и семинари за музициране на автентични инструменти в музикалните академии и институции имат своя принос в тази насока.

Предмет на изследването е контрабасът – като условно ниско транспониращ инструмент – развитие на различните строеве, анализ на факти, цялостен процес, обхващащ видоизмененията на инструмента, интерваловото настройване, репертоар, приноса на композиторите и изпълнителите в избора на различните инструменти. **Обект на труда** е развитието на контрабаса и корелацията между контрабасовия строй и приложението му в музикалната практика в миналото и днес. Изследването обхваща различни лютиерски практики; автентичен и актуален за конкретен период строй; форма на корпуса на инструмента; брой струни; лъкова система; композиционни практики; репертоар и изпълнители. **Цел на дисертационния труд** е представянето на исторически факти, видове инструменти, различни системи за настройване базирани на документи и достоверни източници, хронология на различните строеве за контрабас в различните периоди, мястото им в съвременното изпълнителско изкуство – оркестър, камерна музика и соло.

Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването

Базирайки се на конкретни сведения като трактати, речници, нотен материал, произведения на изобразителното изкуство, музикални инструменти, музикални записи и др. са разгледани промените в строя, видовете инструменти и терминологията, свързана с наименованията им в различните периоди, които безспорно рефлектират върху цялостния процес на развитие на инструменталното изкуство – партитури, изпълнители и музикална литература. Представени са анализи на различните строеве за контрабас, чиито предимства са защитени от самите изпълнители в търсене на по-добри акустични качества на инструмента. Трудът се базира и на личният опит на автора – анализи и практики – като изпълнител и педагог.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

В глава I. са разгледани редица трактати, книги и други примери, от които е видно, че контрабасът има свой път на развитие, повлиян едновременно от групата на старинните виоли и от тази на цигулките. Вследствие на това басовите инструменти взаимодействат и ред строеве, подражаващи на по-високо звучащите струнно-лъкови инструменти. **В глава II.** се търси мястото на контрабаса по време на Барока. Там той е неизменна част от ансамбъла/оркестъра и като условно ниско транспониращ инструмент често се използва, защото самите композитори изискват в ансамблите да присъстват и инструменти в строй, позволяващи изпълнение на тона „до“ от контра октава. В края на XVII век популярните *виоли от да гамба* постепенно са замествани от струнни инструменти с „*да брачо*“ характеристики. **В глава III.** се отделя специално внимание на периода XVIII и XIX и обхваща промените, настъпили в инструмента, така и създаването на основния контрабасов репертоар. В голямата си част този репертоар е предназначен за „виолоне във виенски строй“ и триструнен контрабас. Периодите на Виенска класика и Романтизъм представляват ключов момент в намирането на оптимални решения относно: конструкцията на инструмента и формата на корпуса; лъковата система и видове лък; тоновия обем и удълженията за грифа; броя струни; възникването и употребата на инструмента *октобас*. **В глава IV.** е отделено място на приложението на квартовия строй и строй с висока „до“ струна, които се ползват от изтъкнатите изпълнители на XX и XXI век и безспорно предоставя най-големи удобства на съвременния виртуоз. Независимо от това темата за различните строеве на контрабас е актуална и би могла да бъде предмет на бъдещи изследвания.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Докторантът разглежда хронологично възникването и развитието на контрабасовите инструменти и строеве. Дава достатъчно информация за контрабасовите строеве – развитие, тенденции и приложения в съвременното изпълнителското изкуство. В наше време се наблюдава изключителен интерес в търсене на автентичното звучене на старинните инструменти. Те присъстват в програмата за обучение на почти всички музикални институти. Контрабасът е инструмент, преминал през множество етапи на промяна и развитие и дори днес

се характеризира с редица разновидности като форма, строй – оркестров или солов, брой струни (4 или 5), системи на държане на лъка „немска“ („чешка“) / „френска“ („италианска“) и др. Докторантът ползва достатъчно информационни масиви, имайки предвид, че знае достатъчно чужди езици и ползва източниците в оригинал, което е ценно.

Приноси на дисертационния труд

1. **Подобно изследване се прави за първи път в България.** В основата на много цитирани източници са намерени автентични документи и книги от чуждоезикова литература с нови непубликувани досега у нас факти.

2. **Хронологично е проследено развитието на старинните инструменти и тяхното място в конкретната епоха.** Представено е цялостно изследване на процеса на възникване и развитието на басовите инструменти и строеве. Намерени са историческите предпоставки за създаване на **контрабаса** като форма, конструкция и роля лъкове, така и в строевете.

3. Отредено е специално място на **връщането на старинните автентични инструменти** в съвременната инструментална практика и тяхното приложение днес. Посочена е позиция на докторанта и са цитирани приложения в изпълнителската практика от различни музиканти

4. Систематизирани по периоди са **всички контрабасови строеве**, като детайлно са посочени наложилите се и останали в инструменталната практика днес. **За първи път у нас са съпоставени нагледно различните строевете за контрабас в периодиката на развитие на инструментите.**

5. **Трудът би бил полезен за изпълнители и музиканти**, които искат да разширят познанията си, както в исторически план, обхващащ процеса за създаването и развитието на инструмента, така и в посока на изпълнителско изкуство, репертоар и школи.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията и предава характера на докторската работа.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Не познавам лично Христо Овчаров.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът има достатъчно публикации, които могат да се разгледат в три посоки:

1. КОНЦЕРТНИ ИЗЯВИ

20/06/16 Дуо Христо Овчаров (контрабас) – Деница Йорданова (пиано)

Зала „Димитър Ненов“

- Йоханес Шпергер – Соната си минор Т36
- Адолф Мишек – Соната ми минор No.2, Op.6
- Райнхолд Глиер – Тарантела Op.9

15/12/16 Дуо Христо Овчаров (контрабас) – Деспо Карантонис (чембало, пиано), проф. д-р

Петя Бъговска (контрабас) и студенти от класа по контрабас

Зала „Димитър Ненов“

- Арканджело Корели (собствена транскрипция) – Дуо за два контрабаса
- Вилхелм де Феш – Дуо за два контрабаса
- Джовани Ботезини – *Passione amorosa* концертно дуо IGB 15
- Квартети и октети за контрабас от Бах, Хендел и др.

05/10/17 Дуо Христо Овчаров (контрабас) – Маргарита Илиева (пиано)

Зала *Кастелиотиса*, Никозия, Кипър

- Джовани Ботезини – Елегя
- Адолф Мишек – Соната ми минор No.2, Op.6
- Йоханес Шпергер – Соната си минор Т36

25/03/17 Христо Овчаров (контрабас) – Нина Йоаниду (пиано)

Зала *Technopolis* 20 Пафос, Кипър

Учасите в Бахов фестивал в помощ на хора с чернодробни увреждания

- Й. С. Бах – Трета Соната за виола да гамба и чембало BWV 1027-1029

22/12/17 Дуо Христо Овчаров (контрабас) – Маргарита Илиева (пиано)

Концертна зала на НМА „Проф. Панчо Владигеров“

- Й. С. Бах – Трета Соната за виола да гамба и чембало BWV 1027-1029

– Адолф Мишек – Соната ми минор No.2, Op.6

– Йоханес Шпергер – Соната си минор Т36

3/4/19 Христо Овчаров (контрабас), Малина Таскова (Пиано), проф. д-р Петя Бъговска и студенти от класа по контрабас

– Гаспар Касадо – Интермецо (собствена транскрипция)

– Франц Симандл – Концертна пиеса

– Джовани Ботезини – Елегия

– Емил Табаков – Мотиви

– Вилхелм де Феш – Дуети за два басови инструмента

– Квартети за четири контрабаси от различни композитори

19/10/19 Христо Овчаров (контрабас) - Изпълнение на концерт номер 2 от Джовани Ботезини с Академичен симфоничен оркестър –

Концертна зала на НМА „Проф. Панчо Владигеров“

18/02/19 Христо Овчаров (контрабас), Василена Милева (цигулка), Галина Димова-Георгиева (пиано)

Зала *Кастелиотиса*, Никозия, Кипър

– Й. С. Бах – Сюита за соло виолончело II BWV 1008

– Георги Черкин – „Севдана“

– Николас Економу – Две пиеси

– Тодор Попов – Елегия

– Панчо Владигеров – Песен

– Веселин Стоянов – Ноктюрно

– Джовани Ботезини – Gran duo concertante (IGB 12)

2. НАПРАВЕНИ ТРАНСКРИПЦИИ на музикални произведения от докторанта

Ноктюрно в ми бемол мажор ор. 9 N. 2 – Фредерик Шопен (собствена, алтернативна на съществуващата транскрипция)

Дуо за два контрабаса – Арканджело Корели

Трета Соната за виола да гамба и чембало BWV 1027-1029 – Й. С. Бах (премиера)

Гаспар Касадо – Интермецо (собствена, алтернативна на съществуващата транскрипция)

3. ПУБЛИКАЦИИ

Овчаров, Христо. *Контрабасът в периода на Виенската класика – виолоне и принципи на виенски строй.* В: „Музикални хоризонти“ с. 18 Брой 8, 2018 ISSN 1310-0076.

Овчаров, Христо. *Развитие и приложение на триструнния контрабас в съвременната инструментална музика.* В: Алманах на НМА номер 10 (2018) (<https://almanac.nma.bg>)

Мнения, препоръки и бележки

Текстовия файл на докторската работа и на автореферата имат нужда от сериозна коректорска работа и от форматиране. Това е пропуск. Трудно се работи върху текста, заради това.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Докторантът отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научни степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на Христо Христов Овчаров *ХРОНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ И СПЕЦИФИКА НА ВИДОВЕ СТРОЕВЕ ЗА КОНТРАБАС И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В ИЗПЪЛНИТЕЛСКОТО ИЗКУСТВО*, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и неговите публикации, концерти, транскрипции, смятам достатъчни, за да дам своята положителна оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на Христо Христов Овчаров, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

5.04.2020, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова